

Oaspeți de peste hotare

Teatrul de umbre din Malaezia

În mijlocul scenei goale — un ecran alb, perfect întins. Luminat din spate de un bec obișnuit, acest ecran va fi cîmpul de desfășurare al unor episoade, cînd de o violentă intensitate dramatică, cînd de o subtilă gingășie, cînd de un comic mustos, ale poveștii cu sute de întîmplări a versiunii malaeze — „Hikayat Seri Rama” — a străvechiului poem epic indian, „Ramayana”, așa cum este ea depănată, cu păpuși proiectate — minuite pe bețe și, avînd, în genere, un singur braț mobil — comentată muzical, narată, declamată și dialogată de trupa Wang Kulit din Kelantan, în spectacolele recent prezentate pe scena Teatrului „Tandārica”, de confratele său cu tradiție milenară : Teatrul de Umbre din Malaezia.

Întîlnirea publicului românesc cu această artă, avînd obîrșia în Asia de Sud, are loc grație invitației pe care Consiliul Culturii și Educației Socialiste a adresat-o acestei trupe, de a da spectacole — pentru prima oară în România — în cadrul turneului pe care-l întreprinde în această toamnă prin mai multe țări europene.

Trupa este însoțită de dl. Krishel Git, profesor de istorie la Universitatea din Kuala Lumpur, pe care-l însoțim cu privire la tainele acestei arte complexe, așa cum e practică în îndepărtata Malaezie.

— Trupa noastră prezintă spectacole în care-și dau mîna mijloacele mai multor arte, totul fiind pus în serviciul povestirii epopeii lui Seri Rama, eroul versiunii malaeze a poemului hindus „Ramayana”. Păpușile sînt decupate în piele și implică un minuțios travaliu de sculptor, apoi de pictor. Însuși păpușarul e adesea autorul acestor operații ; astfel, păpușarul nostru, Hamzah Awang Mat, e și creatorul tuturor păpușilor din spectacol. Tot el recită, cîntă, narează și animă păpușile și elementele de decor, interpretează, modificîndu-și vocea, diferitele personaje angajate în dialog și — bineînțeles — reunind toate aceste activități, este însuși regizorul reprezentației, căreia-i imprimă ritmul mereu diferit al desfășurării, în funcție de episodul povestit, de acțiuni, de dialog, ba chiar, și de publicul prezent la spectacol.

Textul narațiunii, poemele și dialogurile sînt tradiționale și ele se transmit de-a lungul

secolelor pe cale orală. La fel și muzica, aceasta fiind interpretată la instrumente în majoritate de percusie, fără echivalent în Europa.

— Am remarcat, împreună cu spectatorii, caracterul strict adecvat al muzicii, care nu numai subliniază, să zicem, momentele de intensitate dramatică, dar pregătește dialogul...

K. G. : ...instalează ambianța sonoră, spirituală, proprie fiecărui moment din reprezentație.

— Vreți să ne spuneți ceva despre modul obișnuit în care se desfășoară, acasă, aceste reprezentații ?

K. G. : Teatrul de esență populară, spectacolul de umbre este prezentat, îndeosebi, în locuri publice, în piețe, în scuaruri, publicul fiind loc atît în fața ecranului, cît și în spatele artiștilor — acest din urmă loc fiind — la noi — rezervat bărbaților.

— În programul dv. de sală se menționează că „dalang” Hamzah, păpușarul formației, poartă pe umeri mantia maestrului său, renumitul Awang Lab. E doar o figură de stil sau are o semnificație precisă ?

K. G. : Mențiunea aceasta cuprinde o trimiteră la două aspecte caracteristice ale formației în profesia artistică a „dalang”-ului : pe de o parte, el a parcurs o îndelungată ucenicie alături de maestrul său — 6 ani, în cazul de față — la capătul căreia și-a însușit multilateral mîiestria aceluia ; pe de altă parte, ea semnifică la noi, unde apare fenomenul de împurificare a tradiției poemului și a modalităților de reprezentare a lui, prin adaosuri și diferite concesii, de un gust minor, făcute publicului, fidelitatea desăvîșită față de această tradiție, respectul fără cusur al formelor străvechi în care se prezintă spectacolul de umbre.

Aș ține însă să spun că — pe lingă transmiterea individuală a meșteșugului — pentru formarea în profesia de artist al teatrului de umbre funcționează în țara noastră și o formă de învățămînt cu o durată de doi ani, în cadrul Universității din Malaezia.

— În legătură cu aceasta, există în țara dv. o grijă pe plan public pentru conservarea tradiției, altfel spus funcționează un sistem oficial de stimulare a artei teatrului de umbre ?

K. G. : Da, sub forma unor concursuri finanțate de Ministerul Culturii, pentru selecționarea celor mai buni „dalang”, criteriul principal de apreciere fiind tocmai cel la care v-ați referit. Apoi, însăși prezența noastră aici, ca și în alte țări, este sprijinită materialmente de stat, care suportă, cum vă dați seama, costul unor îndelungate călătorii cu avionul. Dar, mai important este că tot oficialității noastre îi datorăm eforturile actuale de fixare în scris a repertoriului teatrului de umbre, anume a textului și a muzicii, care, pînă azi, sînt — cum spuneam — transmise exclusiv oral.

Radu Valter